

Az IDEAL vizsgálat eredményei

Nagy dózisú atorvastatinkezelés összehasonlítása standard dózisú simvastatinnal akut myocardialis infarctus utáni szekunder prevencióban

Czuriga István

Az utóbbi évtizedben az ischaemiás szívbetegségben szenvedő betegek standard terápiájává vált az LDL-koleszterin-szint csökkentése statinokkal. A Skandináv Simvastatin Túlélési Vizsgálat (4S) publikálása (1994) óta Nyugat-Európában a legelterjedtebb lipidcsökkentő kezelés ebben a betegcsoportban a simvastatin napi 20–40 mg-os adagja (1). Egy közelmúltban publikált klinikai tanulmányban (PROVE-IT) akut coronariaszindrómás betegek esetében jelentős terápiás előnyt igazoltak az LDL-koleszterin-szint agresszívebb, jóval a 2,5 mmol/l-es célérték alá csökkentésével (2). Egy másik vizsgálatban, a TNT tanulmányban a nem akut, stabil ischaemiás szívbetegségeken a nagy dózisú atorvastatin a kis dózisban adagolt atorvastatinhoz képest szignifikánsan javította a cardiovascularis mortalitást (3). Ebben a vizsgálatban azonban a cardiovascularis halálozás csökkenéséből származó előnyt felülmulta a nem cardiovascularis halálozások nagyobb száma, és bár a különbség statisztikailag nem mutatkozott szignifikánsnak, a napi 80 mg-os atorvastatin biztonságosságával kapcsolatosan további adatok szükségessége merült föl (4).

A 2003-ban megjelent európai prevenciók ajánlás ischaemiás szívbetegség esetén az LDL-koleszterin-szint 2,5 mmol/l-nél alacsonyabb célértékét jelöli meg (5), ezt a Kardiológiai Szakmai Kollégium ajánlása és a Magyar Konszenzus Konferencia is elfogadta (6, 7). Az amerikai National Cholesterol Education Program Adult Treatment Panel (NCEP ATP) III. ajánlása az igen nagy kockázatú betegek esetében újabban 1,8 mmol/l-nél kisebb LDL-célértéket javasolt (8).

Az IDEAL vizsgálat

A közelmúltban Dallasban az American Heart Association ez évi kongresszusán ismertették és a JAMA-ban publikálták az IDEAL vizsgálatot (Incremental Decrease in End Points Through Aggressive Lipid Lowering: adicionalis végpontcsökkentés agresszív lipidcsökkentés révén). Az alapvető kérdésfeltevés az volt, hogy az

LDL-koleszterin-szintnek az atorvastatin lehető legnagyobb dózisával végzett agresszív csökkentése vajon jelentős klinikai előnyöket biztosít-e a mérsékelt, legelterjedtebb dózisú simvastatinkezeléssel szemben (9). A vizsgálatban a két említett lipidcsökkentő stratégiát hasonlították össze myocardialis infarctust szenvedett betegek körében, a cardiovascularis betegségek kockázatára gyakorolt hatás szempontjából.

Felépítés

A tanulmány multicentrikus, randomizált volt; a kezelést nyíltan, a végpontesemények értékelését titkosítva végezték (úgynevezett PROBE felépítés). A vizsgálatban 8888 szívinfarktust szenvedett (90%-uknál legalább két hónapja lezajlott), 80 évesnél nem idősebb beteg vett részt, akiket vagy 80 mg/nap dózisú atorvastatin- (n=4439) vagy 20 mg/nap dózisú simvastatin- (n=4449) kezelésre választottak be véletlenszerűen. A simvastatin dózisát 24 hét után emelhettké napi 40 mg-ra (ha az összkoleszterinszint nem érte el az 5,0 mmol/l célértéket), illetve csökkenthettké mellékhatás esetén az atorvastatin adagját napi 40 mg-ra. A közepes követési idő 4,8 év volt.

Vizsgálati végpontok

A vizsgálat összetett *elsődleges végpontjának* a súlyos coronariaesemények előfordulását tekintették; ez a coronariabetegség eredetű mortalitásból, a nem halálos szívinfarktusból, vagy a szívmegeállást követő sikeres újraélesztésből tevődött össze.

A *másodlagos végpontok* között szerepeltek:

- a súlyos cardiovascularis események (elsődleges végpont+stroke),
- bármilyen coronariaesemény (elsődleges végpont+coronariarevascularisatio+instabil angina miatti kórházi felvétel),
- bármilyen cardiovascularis esemény (bármely

Kivonatos ismertetés. A teljes közlemény: Pedersen TR, Faergeman O, Kastelein JP, Olsson AG, Tikkanen MJ, Holme I, Larsen ML, Bendiksen FS, Lindahl C, Szarek M, Tsai J. High-dose atorvastatin vs usual-dose simvastatin for secondary prevention after myocardial infarction. The IDEAL Study: a randomized controlled trial. JAMA 2005;294(19):2437-45.

Levelezési cím: dr. Czuriga István, Debreceni Egyetem, Orvos- és Egészségtudományi Centrum, Kardiológiai Intézet; 4032 Debrecen, Móricz Zs. krt. 22.

előző végpont+szívelégtelenség miatti kórházi felvétel+újonnan diagnosztizált perifériás artériás betegség vagy a már meglévő érbetegség miatti kórházi felvétel),
 – az összetett végpontok bármely komponense különállóan, valamint a bármely (cardiovascularis és nem cardiovascularis) okból bekövetkező halálozás.

A vizsgálat eredményei

A vizsgálat végéig a véletlenszerűen simvastatinszedésre beválasztott betegek 23%-ánál emelték a dózist időközben 40 mg-ra, az atorvastatincsoportban a dózist a betegek 13%-ánál mérsékeltek 40 mg-ra.

A randomizációkor a betegek háromnegyede szedett már statinkészítményt (legfeljebb 20 mg simvastatinnal ekvivalens koleszterincsökkentő hatású statint). A statint korábban nem szedők között 12 hét után a 20 mg simvastatin 33%-kal, a 80 mg atorvastatin 49%-kal

csökkentette az LDL-koleszterin szintjét. A kezelés során az LDL-koleszterin átlagértéke a simvastatincsoportban 2,7 mmol/l, az atorvastatint szedőknél 2,1 mmol/l volt, és az agresszív terápia mellett az összkoleszterin-, valamint trigliceridszintek is szignifikánsan alacsonyabbak voltak. A HDL-koleszterin-értékek viszont szignifikánsan magasabbak voltak a simvastatint szedők csoportjában, és az apolipoproteinszintek is ennek megfelelően változtak.

Az elsődleges végpontban nem találtak szignifikáns különbséget a két betegcsoport között, a simvastatincsoportban 463 (10,4%), az atorvastatincsoportban 411 (9,3%) súlyos coronariaesemény fordult elő [kockázati arány (HR) 0,89; 95%-os megbízhatósági intervallum (CI) 0,78–1,01; $p=0,07$]. Nem halálos myocardialis infarctus 321 esetben (7,2%) fordult elő a simvastatin-, és 267 esetben (6,0%) az atorvastatincsoportban (HR: 0,83; 95%-os CI: 0,71–0,98; $p=0,02$).

Az elsődleges végpont két másik összetevőjében – coronariamortalitás, szívmegállást követő újraélesztés – nem észleltek különbséget. Súlyos cardiovascularis esemény a simvastatint szedőknél 608, az atorvastatint kapóknál 533 esetben fordult elő (HR: 0,87; 95%-os CI: 0,77–0,98; $p=0,02$). A simvastatincsoportban 1059 esetben jelentettek valamilyen coronariaeseményt, az atorvastatincsoportban pedig 898 esetben (HR: 0,84; 95%-os CI: 0,76–0,91; $p<0,001$). A mortalitási végpontokban nem mutatkozott szignifikáns különbség a két csoport között:

– koszorúér eredetű halálozás 178 (4%), illetve 175 esetben (3,9%) fordult elő (HR: 0,99; 95%-os CI: 0,8–1,22; $p=0,90$);

– cardiovascularis halál 218 (4,9%), illetve 223 (5,0%) esetben fordult elő (HR 1,03; 95%-os CI 0,85–1,24; $p=0,78$);

– nem cardiovascularis halál 156 (3,5%), illetve 143 (3,2%) esetben fordult elő (HR: 0,92; 95%-os CI: 0,73–1,15; $p=0,47$);

– bármely okból fellépő halál 374 (8,4%) és 366 (8,2%) esetben fordult elő a simvastatint és az atorvastatint szedők között (HR 0,98; 95%-os CI 0,85–1,13; $p=0,81$).

Az IDEAL vizsgálatban tanulmányozott összes különálló klinikai végponteseményt és az azokra gyakorolt relatív, illetve abszolút hatásokat az 1. táblázatban foglaltam össze a szerint csoportosítva, hogy a vizsgáló orvos által iniciált, vagy tőle nagyrészt független klinikai eseményről van-e szó. Jól látszik, hogy az előbbi kategória – amely egy ilyen nyílt kezeléssel lefolytatott vizsgálatban a kevésbé objektív megítélésű végpontokat jelenti – 20% körüli, szignifikáns vagy közel szignifikáns relatív kockázatsökkenéseket mutat, míg a vizsgáló orvostól jórészt független megítélésű, kemény klinikai végpontokban – a nem halálos szívinfarktus kivételével – kismértékű, nem szignifikáns hatások mutatkoztak. Ennek alapján joggal fogalmaznak úgy a szerzők, hogy „A receptre kiváltott gyógyszereken alapuló nyílt vizsgálati elrendezésnek megvan az az előnye, hogy jobban hasonlít a valós élet körülményeihez, de az orvos által iniciált egyes végpontok – például a coronaria-revascularisatio vagy az instabil angina miatti hospitalizáció – esetében a részrehajlás lehetősége nem zárható ki.”

Az egy esemény elkerüléséhez öt évig simvastatin helyett nagy dózisz atorvastatinnal kezelendő betegek száma ($NNT_{5\text{év}}$) meglehetősen magas, de az egyes események kombinálásával egyértelmű abszolút hasznot jeleznek. A legjobb kombináció az összes vizsgált cardiovascularis végpont összesítése, ezek közül egyet a betegek jelentős része elsenvedett (simvastatin: 30,8%, atorvastatin: 26,5%), így az $NNT_{5\text{év}}$ 22-re becsülhető. Ezzel szembe állítandó a gyógyszer végleges elhagyását szükségessé tevő mellékhatások aránya (simvastatin: 4,2%, atorvastatin: 9,6%); ennek alapján az $NNH_{3\text{év}}$ 19-nek adódik, tehát minden 19 betegből eggyel több hagyja abba az atorvastatinkezelést, mint a simvastatinkezelést.

A vizsgálat során az atorvastatin szedését szignifikánsan többen hagyták abba nem súlyos mellékhatások miatt, mint a simvastatin szedését (14% vs. 7%). Az adherencia a 80 mg atorvastatinnal 89%, a 20–40 mg simvastatinnal pedig kivételesen jó, 95%-os volt az öt év alatt. Ehhez hozzájárulhatott, hogy a randomizáció előtt az atorvastatincsoport 11%-a szedett atorvastatint, míg a simvastatincsoport 50%-a szedett már simvastatint; így a simvastatint jól toleráló betegek nagyobb eséllyel kerülhettek a vizsgálatba, mint a stabil atorvastatinszedők. A szérumtranszamináz (SGOT) aktivitásának emelkedése az atorvastatint szedőknél 43 esetben (1%), a simvastatint szedőknél öt esetben (0,1%) tette szükségessé a gyógyszer elhagyását ($p<0,001$). Súlyos myopathia és rhabdomyolysis mindkét csoportban ritkán fordult elő.

Az LDL-koleszterin-szintnek az atorvastatin legnagyobb dóziséval végzett agresszív csökkentése jelentős klinikai előnyöket biztosít-e a mérsékelt dóziszú simvastatinkezeléssel szemben?

1. TÁBLÁZAT

Az IDEAL vizsgálatban tanulmányozott összes különálló klinikai végpontesemény és az azokra gyakorolt relatív, illetve abszolút hatások

	Simvastatin 20–40 mg (n=4449)	Atorvastatin 80 mg (n=4439)	Relatív kockázat-változás, atorvastatin vs. simvastatin (95%-os CI)	P-érték	Egy esemény elke- rüléséhez nagy dó- zísú atorvastatinnal öt évig kezelendő betegek száma	5000 betegévnél, nagy dózísú atorva- statinkezeléssel meg- előzhető esemény- szám
<i>A vizsgálatól nagyrészt független események</i>						
ISZB miatti halál	4,0%	3,9%	-1% (-20%-tól +22%-ig)	0,9	1639	1
Cardiovascularis halál	4,9%	5,0%	+3% (-15%-tól +24%-ig)	0,8	-776	-1
Nem cardiovascularis halál	3,5%	3,2%	-8% (-27%-tól +15%-ig)	0,5	337	3
Nem halálos szívinfarktus	7,2%	6,0%	-17% (-29%-tól +2%-ig)	0,02	80	13
Szívmegeállást követő sikeres újraélesztés	0,2%	0,2%	-	-	1413	-1
Halálos/nem halálos stroke	3,9%	3,4%	-13% (-30%-tól +8%-ig)	0,2	188	5
<i>A vizsgáló által iniciált események</i>						
Koszorúér-revascularisatio	16,7%	13,0%	-23% (-31%-tól -14%-ig)	0,001	26	38
Hospitalizáció instabil angina miatt	5,3%	4,4%	-17% (-31%-tól +1%-ig)	0,1	111	9
Hospitalizáció szívélgtelenség miatt	2,8%	2,2%	-19% (-38%-tól +5%-ig)	0,1	180	6
Perifériás artériás megbetegedés (új eset vagy régi miatti hospitalizáció)	3,8%	2,9%	-24% (-39%-tól -4%-ig)	0,02	108	9

Az eredmények értékelése

Az IDEAL vizsgálat eredményei szerényebbek lettek a vártnál. A myocardialis infarctust szenvedett betegek körében az LDL-koleszterin-szint agresszív csökkentése nem eredményezett szignifikáns redukción a súlyos coronariaeseményeket jelentő elsődleges végpontban. Csökkent viszont a másodlagos összetett végpontok előfordulása; ez elsősorban a nem halálos akut myocardialis infarctus előfordulásában, illetve az orvos által iniciált, s ezért nem annyira „kemény” klinikai végpontokban (revascularisatiók, illetve kórházi felvételek instabil angina, perifériás érbetegség vagy szívélgtelenség miatt) bekövetkező csökkenésnek köszönhető. A nyílt kezelés miatt ezekben a szubjektív végpontokban a szerzők szerint előfordulhatott némi részrehajlás, ami azért jelentős, mert a megelőzött cardiovascularis események körülbelül háromnegyedét ezek a végpontok teszik ki.

Nem mutatkozott különbség a két kezelt csoport között a halálos események gyakoriságában (a coronaria-, a cardiovascularis, a nem cardiovascularis és az összhalálozásban sem). A nagyobb dózísú statinterápiának a bármely eredetű halálozásra kifejtett kedvezőbb hatékonysága nem igazolódott az IDEAL vizsgálatban – egybehangzóan a TNT (3) és a PROVE-IT TIMI 22 (2, 10) vizsgálatok eredményeivel –, bár ennek megállapítására egyik vizsgálatnak sem volt adekvát statisztikai ereje.

Az adatokból kiszámítható, hogy az LDL-koleszterin-szint szokottnál agresszívebb csökkentése in-

farktust elszenvedett betegek esetében 1000 betegre vonatkozóan öt év alatt 68 első cardiovascularis eseményt védhet ki (ezek körülbelül fele coronariarevascularisatio). Nagyobb dózisban szedett statin esetén ugyanakkor számolni kell a mellékhatások miatti gyakoribb gyógyszerel Hagyással (3, 10, 11).

Az eredmények hátterében többféle magyarázat állhat:

Az LDL-koleszterin-szintekben kisebb különbség mutatkozott a vártnál: a 80 mg atorvastatin 49%-os LDL-koleszterin-szint-csökkentő hatása a statint eddig nem szedő betegeknél kisebbnek bizonyult a vártnál, és bár az adherencia kiváló volt, alatta maradt a simvastatinnál tapasztaltak (9).

A közepes követési idő 4,8 év volt, holott a vizsgálati protokoll szerint a várható incidenciák alapján 5,5 év lett volna szükséges a tervezett számú (774) elsődleges végpont eléréséhez (9).

A hét hónappal kevesebb idő is elég volt azonban, hogy a tervezettnél jóval több (874) végpontesemény következzen be; ez körülbelül 97%-os esélyt (statisztikai erőt) biztosított ahhoz, hogy a feltételezett 21%-os különbséget szignifikánsan (egyoldalú $p < 0,05$) kimutassák az IDEAL vizsgálatban – ha ez a különbség valóban létezne. Mivel az adekvát erő ellenére sem volt szignifikáns eredmény, ez a különbség valószínűleg nem létezik, de legalábbis ennél kisebb.

A simvastatinnak a HDL-koleszterin-szintre kifejtett emelő hatása módosítja az atorvastatin nagyobb hatékonyságából adódó fokozott LDL-koleszterin-csökkentést, bár a statinoknak a HDL-koleszterinnel

kapcsolatos hatásáról még nem mutatták ki klinikai végpontokat befolyásoló hatását (9).

A pleiotrop hatások jelentős szerepet tölthetnek be a klinikai végpontok csökkentésében, és ezek eltérhetnek a különböző statinok esetében.

Összegzés

A felmerülő kérdések magyarázatára további vizsgálatok szükségesek. Az IDEAL vizsgálat alátámasztotta azt a korábbi dogmát, hogy a koleszterinszint agresszív csökkentésével további cardiovascularis események előzhetőek meg. Ha nagy dózissal (80 mg) atorvastatinnal kezeljük stabil állapotú, infarktuson átesett betegeinket, akkor 5000 kezelési évenként 13-mal több nem halálos infarktust és ötten több stroke-

ot előzhetünk meg, mint a hagyományos 20–40 mg dózissal simvastatinkezeléssel. Emellett a szubjektívebb megítélésű klinikai eseményekben (koszorúér-revascularisatio és különféle okú hospitalizációk) érhető el jelentősebb kedvező hatás, de ezek validitása egy nyílt vizsgálatban némileg korlátozott. A stabil simvastatinszedők nagyobb aránya miatt a simvastatin jobb tolerálhatósága és a kivételesen jó adherencia is óvatosan értelmezendő. Ugyanakkor a korábbi nagyszabású, napi 20 és 40 mg dózissal simvastatinnal végzett randomizált, kettős vak klinikai vizsgálatok – A to Z, 4S és HPS – eredményei alapján a standard dózissal simvastatinkezelés jól tolerálható, és hatékonyan csökkenti az összmortalitást, valamint a cardiovascularis események előfordulását a coronariaesemények nagyobb kockázatának kitett betegek körében (1, 11, 12).

IRODALOM

1. *Scandinavian Simvastatin Survival Study (4S) Group.* Randomized trial of cholesterol-lowering in 4444 patients with coronary-heart-disease: the Scandinavian Simvastatin Survival Study. *Lancet* 1994;344:1383-9.
2. *Cannon CP, et al.* Intensive versus moderate lipid lowering with statins after acute coronary syndromes. *N Eng J Med* 2004;350:1495-504.
3. *Larosa JC, et al.* Intensive lipid lowering with atorvastatin in patients with stable coronary disease. *N Eng J Med* 2005;352:1425-35.
4. *Pitt B.* Low-density lipoprotein cholesterol in patients with stable coronary disease: is it time to shift our goals? *N Eng J Med* 2005;352:1483-4.
5. *De Baker G, et al.* European Guidelines for cardiovascular disease prevention in clinical practice: Third Joint Task Force of European and other societies on Cardiovascular Disease Prevention in Clinical Practice. *Eur Heart J* 2003;24:1601-10.
6. *Czuriga I, Kancz S, Karlócai K, Zámolyi K.* A cardiovascularis betegségek megelőzése a napi orvosi gyakorlatban. *Kardiológiai Útmutató* 2004/II. 8–20. Budapest: Meditón Kiadó; 2004.
7. *MOTESZ Interdiszciplináris Fórum.* Terápiás kongresszus a cardiovascularis betegségek megelőzéséről és preventív kezeléséről. 2003. nov. 3. *Metabolizmus* 2004;2(1):1-50.
8. *Grundey SM, et al.* Implication of recent trials for the National Cholesterol Education Program Adult Treatment Panel III guidelines. *Circulation* 2004;110:227-39.
9. *Pedersen TR, et al.* The IDEAL Study. *JAMA* 2005;294(19):2437-45.
10. *Stephen DW, et al.* Can low-density lipoprotein be too low? The safety and efficacy of achieving very low low-density lipoprotein with intensive statin therapy. A PROVE IT-TIMI 22 substudy. *J Am Coll Cardiol* 2005;46:1411-6.
11. *DeLemos JA, et al.* Early intensive vs a delayed conservative simvastatin strategy in patients with acute coronary syndromes: phase Z of A to Z trial. *JAMA* 2004;292:1307-16.
12. *MRC/BHF Heart Protection Study of cholesterol lowering with simvastatin in 20,536 high-risk individuals: a randomised placebo-controlled trial.* *Lancet* 2002;360:7-22.

HÍR

A HYPERTONIA SZEMÉLYRE SZABOTT TERÁPIÁJA

Tudományos továbbképző konferencia

Helyszín: Debreceni Egyetem központi épület, aula

Időpont: 2006. január 28. (szombat), 9.00–16.30.

Szervezők: Magyar Hypertonia Társaság, Debreceni Egyetem OEC I. Sz. Belgyógyászati Klinika, Regionális Hypertonia Centrum, Családorvosi Tanszék.

Részvételi díj nincsen, de előzetes regisztráció – az ebéd miatt – szükséges.

Akkreditációk: folyamatban. Az előző évek akkreditált pontszámai: családorvosi továbbképzés: 20 pont; Magyar Hypertonia Társaság, hypertonologus-képzés: 1,5 pont; PhD-képzés: 0,4 pont.

További információ: dr. Páll Dénes, DE OEC I. Sz. Belgyógyászati Klinika, 4012 Debrecen, Nagyerdei krt. 98. Pf. 19. Tel.: (52) 414-227, (30) 965-7913, e-mail: pall@internal.med.unideb.hu

Jelentkezés családorvos kollégáknak: prof. dr. Ilyés István, DE OEC Családorvosi Tanszék, 4012 Debrecen, Nagyerdei krt. 98. Pf. 54. Telefon: (52) 314-388, fax: (52) 314-388, e-mail: csotanszek@freemail.hu

Jelentkezés belgyógyász, kardiológus, rezidens és PhD-hallgató kollégáknak: Hrabovszky Andrea, DE OEC I. Sz. Belgyógyászati Klinika, 4012 Debrecen, Nagyerdei krt. 98. Pf. 19. Telefon: (52) 414-227, fax: (52) 414-951. E-mail: andrea@internal.med.unideb.hu